

EESTIMAA LOODUSE FOND

Keskkonnaministeerium
keskkonnaministeerium@envir.ee

Keskkonnaamet
info@keskkonnaamet.ee

21.08.2020 nr 211

Alutaguse rahvuspargi laiendamise ettepanek

Alutaguse rahvuspark moodustab koos piirnevate loodusmaastikega Eesti jaoks olulisima tuumala ja ühenduskoridori boreaalsete metsade ja soode elustikule, mis on eriti tundlik kliimamuutustele. Alutaguse loodusmassiiv on Eesti kõige ulatuslikum ja tähtsam lõunataigavöötmesse jääv elupaigakompleks, millega on seotud suur osa meie pärismaistest boreaalsetest liikidest. Eriti tähtis on Alutaguse väga paljudele kaitstavatele ja ohustatud metsaliikidele. Alutaguse rahvuspark on rajatud varasemate sookaitsealade põhjal, mistõttu on kuulsate Alutaguse laante esindatus rahvuspargis tagasihoidlik 42% ja sellestki olulise osa moodustavad kidurad soometsad. Paljud Alutaguse kaitstavad alad on siiani rahvuspargiga liitmata, piirnevatel aladel leidub mitmeid projekteeritavaid kaitsealasid, kõrge kaitseväärtusega elupaigakomplekse, arvukalt kaitstavate ja ohustatud liikide elupaiku ja muid loodusväärtuslikke, puhkemajanduslikult ja maastikuliselt olulisi piirkondi.

Tagamaks Eesti kõige tähtsama maismaa loodusmassiivi toimiva ja tõhusa kaitse, teeme ettepaneku liita Alutaguse rahvuspargile kõik piirkonnas paiknevad kaitstavad alad, planeeritavad kaitsealad ja riigimaadel paiknevad loodusväärtuslikud alad. Vaid võimalikult terviklik ja ühtne Alutaguse rahvuspark aitab säilitada piirkonna erilisi ja rahvusvahelist tähtsust omavaid loodusväärtusi, leevendada Ida-Virumaal toimunud ulatuslikku elukeskkonna halvenemist ja hävimist ning säilitada piirkonna tähtsust nii kodukohana kui suvitus- ja puhkealana. Samuti aitab riigimaadel loodusväärtuste tõhus kaitse vähendada eraomanikele tekkivaid piiranguid ja sellega kaasnevat täiendavat kulu. Palume antud laiendusettepanekut käsitleda kui looduskaitseaduse § 8 kohast ettepanekut loodusobjekti kaitse alla võtmiseks.

Kaitse alla võtmise põhjendus ja eesmärk

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Alutaguse rahvuspargi laiendusettepanekuala vastab kõikidele looduskaitseaduse §-s 7 sätestatud kaitse alla võtmise eeldustele, mis on järgnevalt loetletud.

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee
Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

EESTIMAA LOODUSE FOND

Ohustatus, haruldus ja kaitse-eesmärk.

Laiendusala kaitse-eesmärgiks on suur osa Alutaguse rahvuspargi kaitse-eeskirja eelnõus juba nimetatud väärtustest. Alal esineb arvukalt haruldasi ja ohustatud kooslusi, samuti kaitstavate liikide elupaiku. Laiendusala kaitse-eesmärk on:

1) kaitsta, säilitada ja taastada soo-, metsa-, niidu-, järve-, jõe- ja Peipsi järve ranniku kooslusi, maastikuilmet, pinnavorme, elustiku mitmekesisust, kaitsealuseid liike ning olulisi lindude rändepeatus- ja pesitsuspaiku;

2) kaitsta ja tutvustada kuulsate Alutaguse laante kõige paremas seisundis säilinud metsi, Peipsi põhjaranniku luitestikku, Lemmaku raba, Kaasiku sood, Õpetaja sood, Virsu sood, Pikassilla sood, Virunurme raba ja neid ümbritsevaid metsi, Narva jõe struugasid ja luhtasid ning Agusalu kriivasid ja soostikku;

3) kaitsta ja tutvustada piirkondlikku kultuuripärandit ja ajaloolis-kultuurilisi objekte;

4) kaitsta elupaigatüüpe, mida Loodusdirektiiv nimetab I lisas. Need on eellited (2110), valged lited (liikuvad rannikulited – 2120), hallid lited (kinnistunud rannikulited – 2130*), metsastunud lited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), lamminiidud (6450), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*);

5) kaitsta kaitsealuseid liike, mida Loodusdirektiiv nimetab II lisas, ning nende liikide elupaiku. Need on lendorav (*Pteromys volans*), männisinelane ehk ebasüsik (*Boros schneideri*);

6) kaitsta kaitsealuseid liike, keda Linnudirektiiv nimetab I lisas ja I lisas nimetamata rändlinnuliike, ning nende elupaiku. Need liigid on habekakk (*Strix nebulosa*), musttoonekurg (*Ciconia nigra*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), rohunepp (*Gallinago media*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), väänkael (*Jynx torquilla*), metsis (*Tetrao urogallus*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), hoburästas (*Turdus viscivorus*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), hiireviu (*Buteo buteo*), händkakk (*Strix uralensis*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*);

7) kaitsta kaitsealuseid, ohustatud ja haruldasi linnuliike ning nende elu- või rändepeatuspaiku. Need liigid on kanakull (*Accipiter gentilis*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), hallõgija (*Lanius excubitor*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), heletilder (*Tringa nebularia*) piilpart (*Anas crecca*);

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee

Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

EESTIMAA LOODUSE FOND

8) kaitsta kaitsealuseid taime-, sambliku-, seene-, kahepaikse- ja imetajaliike ning nende elupaiku. Need liigid on kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), harilik sookäpp (*Hammarbya paludosa*), väike käöpõll (*Listera cordata*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), sale villpea (*Eriophorum gracile*), pruun lõikhein (*Cyperus fuscus*), kahar parthein (*Glyceria lithuanica*), õrn tarn (*Carex disperma*), kolmehõlmaline batsaania (*Bazzania trilobata*), nõmmnelk (*Helichrysum arenarium*), balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), laialehine neuuvaip (*Epipactis helleborine*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), mets-vareskold (*Diphasiastrum complanatum*), Helli ebatähtlehik (*Anastrophyllum hellerianum*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*), suur käöpõll (*Listera ovata*), karukold (*Lycopodium clavatum*), süstjas skapaania (*Scapania apiculata*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), sõrmjas tardsamblik (*Scytinium teretiusculum*), must limasamblik (*Collema nigrescens*), karvane kruupsamblik (*Micarea hedlundii*), männi-soomussamblik (*Hypocenomyce anthracophila*), harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*), hall hundiseenik (*Boletopsis grisea*), haavanääts (*Junghuhnia pseudozilingiana*), haava-tardsamblik (*Leptogium saturninum*), sile neersamblik (*Nephroma laevigatum*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), veelendlane (*Myotis daubentonii*), hõbe-nahkhiir (*Vespertilio murinus*), nattereri lendlane (*Myotis nattereri*), nattereri lendlane (*Myotis nattereri*), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), kasetriibik (*Sicista betulina*), harivesilik (*Triturus cristatus*), rabakonn (*Rana arvalis*), rohukonn (*Rana temporaria*);

Tüüpilisus

Rahvuspargis on esindatud Alutaguse piirkonnale tüüpilised hõreda inimasustusega ulatuslikud soo- ja metsamaastikud ning sellele piirkonnale iseloomulikud maastikuelemendid ja pinnavormid. Laiendusala hõlmab suuresti Alutagusele kõige tüüpilisemat ulatuslikku metsamaastikku koos soodega, samuti Peipsi rannamaastikke.

Teaduslik väärtus

Alale jääb mitmeid uuringu ja seirealasid. Näiteks alal toimuv lendorava, metsise ja kotkaste uuringud ja seisundi jälgimine aitavad tõhustada ohustatud ja haruldaste liikide kaitsemeetmeid. Alal uuritavast lendoravast on kirjutatud mitmeid teadustöid ja –artikleid, mis aitavad tagada lendorava asurkonna säilimist nii Eestis kui ka Euroopas tervikuna.

Ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus

Suurim Alutaguse ajaloolis-kultuuriline väärtus on sealne kuulus mets, mis omab kesksel rollil kohalikus kultuuriloos ja on üle-eestiliselt tuntud meie suurima ja kõige enam aukartust tekitanud metsana. Alutaguse laantest ja metsataludest on inspireeritud mitmed ilukirjanduslikud teosed nt Juhan Lepasaare „Laaneteedel“, „Laanetagused. Alutaguse muistsest elust-olust.“, „Sooradadel“, „Metsakandle keeltehelin“ jne. Rahvuspargile liidetavad metsad hoiavad mälestust ammustest uhketest Alutaguse laantest, millel on koos maaliliste soodega ja Peipsi rannikuga väga kõrge esteetiline väärtus. Oluliseks esteetiliseks väärtuseks

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee

Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

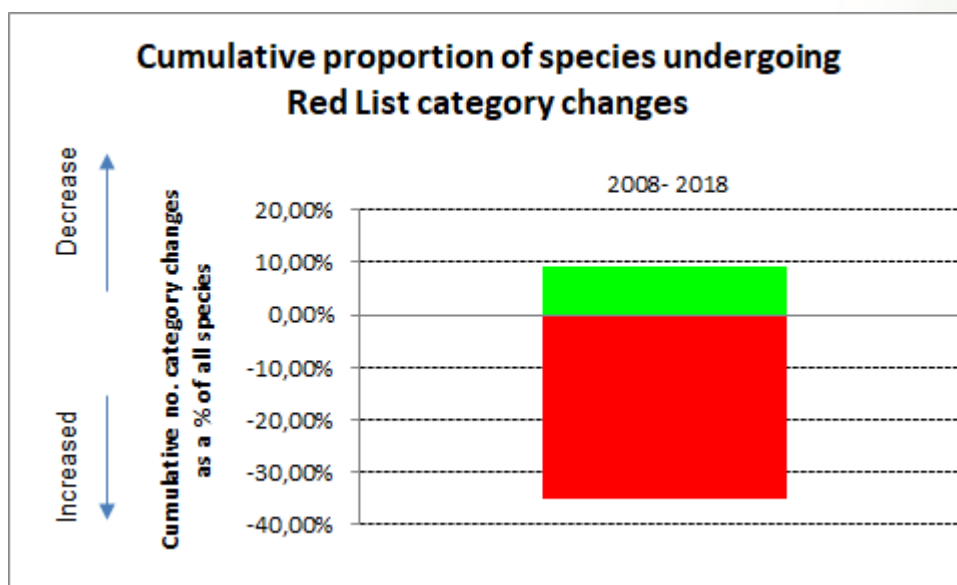

EESTIMAA LOODUSE FOND

on ka paljud alal esinevad Alutagusele iseloomulikud ja elamusi pakkuvad haruldased liigid nagu lendorav, metsis, teder, habekakk jne.

Rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine

Alutaguse säilinud loodusmaastikke terviklikult kaitsmata ei ole võimalik tagada paljude ohustatud ja kaitstavate liikide soodsat seisundit ja nii täita rahvusvaheliselt võetud kohustusi. Alutaguse rahvuspargi kaitse-eesmärgiks seatud liikide seisund on eelmise hindamisega võrreldes Eestis oluliselt halvenenud (joonis 1). Et tegu on paljude liikide jaoks võtmealaga, siis sõltub Alutaguse asurkondade käekäigust mitme rahvusvahelise tähtsusega liigi säilimine ja seisund kogu Eestis. Sama kehtib ka mitmete kaitstavate elupaigatüüpide kohta, mille seisund on Eestis halb ja halvenev. Alutaguse rahvuspargi laiendamine aitab oluliselt tõhustada vana loodusemetsa (9010*), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*), siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitset ja parandada nende seisundit. Tegu on alaga, mis aitab väga oluliselt kaasa linnu- ja loodusdirektiivi kohasele rakendamisele ja seal toodud nõuete täitmisele.

Joonis 1. Alutaguse rahvuspargi kaitse-eesmärgiks määratud liikide ohustatuse kategooria muutus aastatel 2008-2018.

Alutaguse loodusmaastike piisava ja tervikliku kaitsmise olulisust ilmestame rahvusvaheliselt tähtsate ohustatud liikide metsise ja lendorava näitel. Rõhutades, et tegu on tuntud ja tähtsate katus- ja lipuliikidega, kelle seisund ilmestab tegelikult sadade liikide ja meie metsade seisundit tervikuna.

Metsise kaitse vajab Alutagusel tõhustamist. Alutaguse rahvuspargi kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirjas tuuakse välja järgmist: „Alutaguse rahvuspargi territooriumile jääb 37

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

EESTIMAA LOODUSE FOND

metsisemängu. Metsisemänge on nii Muraka soostiku, Selisoo, Rüütli soo kui ka Puhatu-Agusalu soostiku servaaladel. Kolme ja enama metsisekukega mänge, mida võib metsise tegevuskava järgi üleüldises metsise arvukuse vähenemise kontekstis lugeda juba suureks mänguks, on neist 25 ning enam kui kuue kukega mänge on kaheksa. Rahvuspargi mitmekesisete raba- ja metsakoosluste hulgas on tüüpilisi metsisele sobilikke elupaiku eri aastaegadel ja need vastavad nii kukkede kui ka kanade elupaiganõudlustele. Kanade pesitsuspiirkond ulatub 1–3 km (ja enam) kaugusele mängupaigast, mistõttu on oluline metsisele sobivate koosluste olemasolu katkematu metsamassiivina ja selles peab omakorda olema mustikaga seotud kasvukohatüüpe. Kõik rahvuspargis ja sellega piirnevatel aladel asuvad metsise elupaigad moodustavad kokku Alutaguse tuumala, mis on oletatavalt sidus Venemaal Leningradi oblastis asuva asurkonnaga, kus on säilinud suhteliselt palju sobivaid metsise elupaiku. Seega on Alutaguse piirkonna metsiseasurkonna heal käekäigul oluline roll kogu Eesti metsiseasurkonna isoleerituse vältimisel ja geneetilise mitmekesisuse säilitamisel.“

Metsis kuulub Eestis II kaitsekategooria kaitsealuste linnuliikide hulka (RT I 2004, 44, 313). Eesti kahel viimase (2008, 2019) haudelindude piirkondliku ohustatuse hindamise järgi kuulub metsis kategooriasse „ohualtid“ (VU). Ohustatuse hinnang põhineb asurkonna vähenemise (A) kriteeriumil (3 põlvkonna ehk metsise puhul 19 aastat on arvukuse langus >30 %) ja C1 kriteeriumil (vähem kui 10 000 suguküpse isendiga asukonna arvukuse langus 3 põlvkonna vältel on suurem kui 10%). Sellest tulenevalt on **metsise piirkondliku soodsa seisundi saavutamiseks vajalik eelkõige peatada arvukuse langus ning tagada, et leviku ulatus ja asustatav pindala ei väheneks**. Eesti asurkonnaga piirnevate metsise asurkondade kohta on teada, et nii Lätis kui Leedus kuulub liik arvukuse kiire languse kriteeriumi alusel kategooriasse „kriitilises seisundis“ (CR) ¹ ja Venemaa Euroopa osas (sh Eestiga piirnevates Leningradi ja Pihkva oblastites) on metsise arvukus langev.

Metsis on märgitud Euroopa Nõukogu linnudirektiivi (79/409/EMÜ) I lisa loendis. Seega on tema kaitse liikmesriikidele kohustuslik. Sellest tulenevalt peavad riigid kasutusele võtma vajalikke meetmeid, mis takistavad elupaikade hävimist, saastamist ja lindude häirimist nii sees- kui ka väljaspool nende kaitseks loodavaid alasid. Keskkonnaministeeriumi poolt Euroopa Liidule perioodi 2013–2017 kohta esitatava Linnudirektiivi artikkel 12 aruande² järgi on metsise arvukuse lühike (2006–2017) ja pikk trend (1980–2017) Eestis langevad ning aastatel 1980–2017 on metsise levik Eestis samuti kahanenud, kusjuures kõrge tähtsusega surve- ja ohuteguritena on arvukuse languse põhjuseks lageraie (B09) ja vanade metsade vähenemine metsamajanduse tulemusel (B15). Aruande järgi on ka linnualade võrgustikus arvukuse lühike (2006–2017) trend negatiivne. Seetõttu on Eestis kindlasti vajalik tõhustada metsise kaitset linnualadel.

Soomaal 2013–2016 RMK poolt rahastatud kompleksuuringu järgi³ on Eestis metsise arvukuse languse peatamiseks vajalikud kahte tüüpi lahendused:

– **suured vähese inimõjuga ja suurkiskjate poolt asustatud kaitsealad;**

¹ Kerus 2018 kirjalikud andmed, Zizas, R. 2015. The influence of forest structure on the capercaillie (*Tetrao urogallus* L.) habitats and distribution in south-eastern Baltic sea region. Doctoral dissertation. <https://vb.vdu.lt/object/elaba:11574247/11574247.pdf>

² http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ee/eu/art12/envxa2bfg/EE_birds_reports_20191018-140734.xml&conv=612&source=remote#A659_B

³ Lõhmus A. 2016. Metsise elupaigakvaliteeti määravate tegurite kompleksuuring. RMK teadusprojekti lõpparuanne. http://media.rmk.ee/files/Rakendusuuringu%20lopparuanne_Metsis.pdf

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee

Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

EESTIMAA LOODUSE FOND

– maastiku mastaabis toimuv kompleksne sihtotstarbeline majandamine.

Maastiku mastaabis sihtotstarbeline metsamajandamine peab sisaldama nii sigimise seisukohalt kriitiliselt oluliste elupaikade (mängupaigad, pesakondade toitumisalad, sulgimiseks ja talvitumiseks sobivad puistud) pikaajalist säilitamist ja tervendamist kui ka maastikutasemel spetsiaalseid meetmeid kiskjate arvukuse reguleerimiseks. Mängupaikade senine kaitse majandatavatel maastikel suhteliselt väikeste püsielupaikade moodustamise teel ei ole mitmel põhjusel olnud piisav kohaliku mänguasurkondade säilitamiseks, sest nii metsisekanade sigimisalad kui ka kukkede kodupiirkonnad asuvad olulisel määral nendest aladest väljaspool, mida kinnitavad ka Eestis läbiviidud telemeetria uuringud⁴ kui ka metsise elupaikade modelleerimine^{5,6}, ning samuti meelitavad majandusmaastikku kinnistatud mängud ligi kiskjaid.⁷

Metsise retrospektiivsete uuringute järgi on nii Eestis kui kogu Baltikumis **metsise kaitseks kõige tõhusamaks kaitsemeetmeks suured loodusmaastikes paiknevad range kaitseriimiga kaitsealad**⁸.

Suurte kaitsealade osakaalu Eesti metsiseasurkonna säilitamisel on võimalik suurendada:

- **liites suurte kaitseala naabruses (kuni 10 km) paiknevaid väärtuslikud metsise elupaigad kaitsealadega ühtseks kaitsekorralduslikuks tervikuks;**
- **suurte kaitsealade tzoneeringu ja kaitseriimi muutmisel arvestada metsise elupaiganõuetega;**
- **kaitsealal asuvate metsise elupaikade tervendamine (sihttaastamine).**

Alutaguse piirkond on Eesti metsiseasurkonna tuleviku seisukohalt erilise tähtsusega, sest tegu on ainsa piirkonnaga Eestis, kus on säilinud sidusus metsise idapoolse põhiasurkonnaga. Arvestada tuleb ka, et ajalooliselt on piirkonna põhjapoolsed elupaigad põlvkivikaevanduste tõttu hävinud või nende elupaikade seisund on kiiresti pöördumatult halvenemas. Seetõttu on eriti tähtis pöörata tähelepanu Alutaguse tuumala lõunapoolsete suhteliselt heas seisundis metsise elupaikade kaitsele ning ühendada need üheks kaitsekorralduslikuks tervikuks Alutaguse rahvuspargi näol.

Metsis on kogu boreaalsele elustikule, mida muuhulgas ohustavad ka kliimamuutused, heaks katus- ja suunisliigiks^{9 10}.

⁴ Ojaste, I. Kalamees, A. (koostajad) 2017. Aruanne metsiste telemeetrilise uuringu kohta Soomaa uuringualal 2016-2017. SA KIK looduskaitse allprogrammi projekti nr 10340 lõpparuanne. Eesti Ornitoloogiuühing. 13 lk + lisad. Kättesaadav (piiratud ligipääs): Eesti Looduse Infosüsteem [id=1450298748].

Ojaste, I. Kalamees, A. (koostajad) 2019. Aruanne metsiste telemeetrilise uuringu kohta Soomaa uuringualal 2018-2019. SA KIK looduskaitse allprogrammi projekti nr 13650 lõpparuanne. Eesti Ornitoloogiuühing. 22 lk + lisad. Kättesaadav (piiratud ligipääs): Eesti Looduse Infosüsteem [id= 1552198534].

⁵ Keskkonnaagentuur 2020. Metsise (*Tetrao urogallus*) pesakondade elupaigamudel. Random Forest algoritmil põhinev tööversioon 01.07.2020.

⁶ Leivits, M 2014. Characterisation of capercaillie metapopulation spatial structure by means of habitat suitability model. Publ Inst Geogr Univ Tartu 111:248–261.

⁷ Oja, R., Pass, E., Soe, E., Ligi, K., Anijalg, P., Laurimaa, L., Saarma, U., Lõhmus, A., Valdmann, H. 2018. Increased nest predation near protected capercaillie leks: a caveat against small reserves. European Journal of Wildlife Research 64(6). <https://doi.org/10.1007/s10344-018-1165-2>

⁸ Lõhmus, A., Leivits, M., Põterhofs, E., Zizas, R., Hofmanis, H., Ojaste, I., Kurlavičius, P. 2017. The capercaillie (*Tetrao urogallus*): an iconic focal species for knowledge-based integrativemanagement servation of Baltic forests. Biodiversity and Conservation 26:1–21. <https://doi.org/10.1007/s10531-016-1223-6>

⁹ Suter, W., Graf, R.F. & Hess, R. 2002. Capercaillie (*Tetrao urogallus*) and avian biodiversity: testing the umbrellaspecies concept. Conservation Biology 16: 778-788.

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee

Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

EESTIMAA LOODUSE FOND

Lendorava kaitse vajab Alutagusel tõhustamist. Lendorav on kriitiliselt ohustatud¹¹, madala asustustihedusega ja kahaneva levilaga liik, kelle peamiseks elualaks on tänapäeval Virumaa vanad metsad¹². Lendorava arvukus on hinnatud kahanevaks nii Eestis, Euroopas kui ka üleilmselt¹³. Lendoravat ohustab kõikjal intensiivsest lageraiepõhisest metsamajandusest tingitud elupaikade hävimine ja killustumine. Viimased omakorda võimendavad ohuteguritena kisklust, sugulusristumist ja häirimist¹³. Lendorav on LKS § 46 lg 1 alusel arvatud I kaitsekategooriasse kui hävimisohus liik, kelle arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline. Lendorav ei ole haruldane mitte ainult Eesti, vaid ka Euroopa mastaabis. Euroopas esineb lendorav vaid Soomes, Eestis, Valgevenes ja Venemaal. Eestis on lendorav oma levila läänepiiril, asustades veel üksnes Virumaa vanasid haava-segametsasid. Lendorava kaitse on rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Lendorav on esmatähtsa liigina kantud Loodusdirektiivi II ja IV lisa liikide nimestikku. Lendorava elupaigad vastavad reeglina vana loodusmetsa (*9010) ehk läänetaiga kriteeriumitele. Läänetaiga on esmatähtsa elupaigana kantud Loodusdirektiivi I lisasse. Mitmed lendorava elupaigad kuuluvad ka Natura 2000 võrgustikku¹⁴. Lisaks kuulub lendorav Berni konventsiooni II lisasse. Elupaikade killustatus ja hävimine, samuti väike asurkond on lendoravale kriitilise tähtsusega ohutegurid, mis on tingitud intensiivse metsamajanduse taustal liialt väikeste alade kaitsest. Ulatuslikke ja sidusaid elupaiku säilitamata või taastamata ei ole võimalik Eestis lendorava asurkonna soodsat seisundit saavutada ja liigi välja suremine on väga tõenäoline. **Ulatuslike lendoravale sobivate ja taastumispotentsiaaliga metsade Alutaguse rahvuspargiga liitmine on võtmetähtsusega samm selle rahvusvaheliselt tähtsa ja Eestile iseloomuliku loodusmetsaliigi säilitamiseks meie looduses.**

Kaitse alla võtmise otstarbekus

Alutaguse rahvuspargile liidetavast alast üle poole moodustavad juba kaitstavad alad, projekteeritavad kaitstavad alad ja arvele võetud kaitstavate liikide elupaigad. Ülejäänud liidetava osa moodustavad kaitstavad ja ohustatud elupaigatüübid, inimtegevusest vähemõjutatud ulatuslikud loodusmaastikud ja rahvuspargis kaitstava elustiku jaoks tähtsad kaitsemata elupaigad ja sidususalad. Rahvuspargiga piirnevad või naabruses asuvad kaitstavad või kaitse alla planeeritud alad on otstarbekas liita rahvuspargiga, sest neil asub arvukalt erinevaid väärtusi. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi. Rahvuspargi eesmärk on ka Alutaguse piirkonnale omase materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitse, mistõttu sobib ettepanekuala samuti rahvuspargile liita. Alutaguse säilinud loodusmaastike näol on tegu meie tähtsaima loodusmassiiviga, mis omab suurt tähtsust meie liigirikkusest olulise osa, sealhulgas paljude ohustatud ja kaitstavate liikide säilitamisel. Rahvuspargi kosmeetiliste parandustega

¹⁰ Pakkala, T., Pellikka, J., Linden, H. 2003. Capercaillie *Tetrao urogallus*—a good candidate for an umbrella species in taiga forests. *Wildlife Biology* 9 (4):309–316. <https://doi.org/10.2981/wlb.2003.019>

¹¹ Eesti ohustatud liikide punane nimestik, EELIS väljavõte 19.08.2020

¹² Lendorava (*Pteromys volans*) kaitse tegevuskava. Keskkonnaministeerium. 2016

¹³ IUCN Red List of Threatened Species 19.08.2020

¹⁴ EELIS 19.08.2020

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee

Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)

EESTIMAA LOODUSE FOND

kehtestatav kaitsekord ei taga Alutaguse ja nii kogu Eesti loodusväärtuste säilimist. Ohustatud liikide ja elupaikade seisund halveneb, mis kinnitab kaitse tõhustamise vajadust ja eriti sidususe suurendamist. Otstarbekas on kehtestada kaitsekord ja tagada väärtuste säilimine võtmetähtsusega alal, kaitstavat ala optimaalseks laiendades. Loodusmaastiku elurikkuse säilitamiseks ei ole Eestis Alutagusest sobivamat kohta. Tegu on alaga, kus on säilinud ohustatud liikide elujõulised või ainsad asurkonnad, mida on veel võimalik hoida ilma väga kulukate taastamis- ja hooldamistöödeta. Ühtlasi on otstarbekas hoida loodusväärtusi piirkonnas, mis ajalooliselt on olnud tagasihoidlikult majandatud ja kus puuduvad tugevad majandushuvid või on need looduse hoidmist soovivad. Otstarbekaks võib pidada ka seda, et Ida-Virumaa ulatuslikult hävinud elukeskkonna kompenseerimiseks hoitakse paremini säilinud osa.

Kaitse alla võtmise ettepanekuala kaart on lisatud 2 kaardikihina, kus toodud sihtkaitsevööndina ja piiranguvööndina liidetavad alad.

Kaitseks kavandatud piirangute kirjeldus. Sihtkaitsevööndis kehtib looduskaitseaduse § 30 toodud kaitsekord. Häirimistundlike rangelt kaitstavate liikide elupaigas rakendatakse liigi tegevuskavas toodud vajalikku liikumispäängut. Piiranguvööndis kehtib Alutaguse rahvusparki kaitse-eeskirja eelnõus toodud kaitsekord tingimusel, et arvestatakse meie esitatud ettepanekut uuendusraie lubamise erandit mitte teha.

Kaitse alla võtmisega ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste hinnang

Alutaguse rahvusparki kaitse alla võtmise ja kaitse korraldamisega kaasnevaid täiendavaid halduskulusid ei teki, sest kaitse alla võtmise protsess ja edasine kaitsekorralduslik tegevus toimub laiendusest sõltumata ja mingit olulist töömahu kasvu laiendusalaadega arvestamisel ei kaasne. Kaitse alla võetavate uute alade hulgas ei ole eramaid, v. a väga väikesel pindalal sookooslusi. Kaitseala laieneb riigile kuuluvate maade arvel ja riigil ei saa tekkida võimalikku saamata jäävat tulu, mis kaaluks üle meie ühise elukeskkonna hoidmisega kaasnevad muud avalikud hüved.

Lugupidamisega

Tarmo Tüür
juhatuse liige
/allkirjastatud digitaalselt/

Kontakt: Liis Kuresoo, liis.kuresoo@elfond.ee

SA EESTIMAA LOODUSE FOND

Staadioni 67, Tartu 51008 +372 742 8443 elf@elfond.ee www.elfond.ee
Reg nr 90001457 EE282200221005100292 (Swedbank)